

«Ми готові співпрацювати з арабами в нашій майбутній Державі», заявив Бен Гуріст, голова виконавчого комітету жидівської агенції на пресовій нараді. Жидівський уряд бажає уникнути дезорганізації громадянських установ в Палестині і намагатиметься затримати на праці всіх урядовців, хтоб вони не були — араби, британці чи жиди. Бен Гуріон ствердив, що треба бути відчіними сіонізмом, що улекшив порозуміння між США і СССР, які спільні працюють над створенням жидівської Держави.

В цей самий час таємна радіостанція Урбун Увай Леймі подала цією пропагандистською відомості заявлюючи: «Поділ Палестини буде найбільшою помилкою, яку зроблять Жиди, бо ж після такого поділу жидівська територія не зможе прийняти мільйони утікачів, які хотіли б знайти батьківщину. Мовляв між іншим попереднім жидівським провідникам, що вони не підписували згоди на поділ проти якої Урбун буде безкомпромісово боротися.

**ПІВДЕННО ЗАХІДНЯ АФРИКА
БУДЕ ПІД КОНТРОЛЯМ РАДИ ОН**

Опікунча Рада ОН ухвалила 27-ма голосами проти 20-ти при 4, що утрималися, індуську резолюцію, яка пропонує рідпорядкувати західну область Африки контролем Опікунчої Ради ОН.

**Ірак і Сирія проти
поділу Палестина**

Делегати Сирії і Іраку в ОН подали спеціальній Палестинській Комісії резолюцію, яка йде на перекір засадам прийнятим нещодавно великими державами: поділ Палестини і вихід Британців.

Ця резолюція вимагає, щоб Палестина була підпорядкована ОН і щоб ОН керувала справами аж до хвилини, коли Палестина досягне своєї зрілості. Певні питання з цією Палестинською проблемою мали б бути розвязані міжнародним судом. Сирійський делегат однак робить таке застереження: Він прохаче, щоб Великобританія сприяла утворенню в Палестині суцільної держави, що спирається на демократичному принципі і щоб Великобританія перевела в найкоротшому часі вибори до Конституційної ради.

Делегат Іраку вимагає між іншими від ОН заяви, що поділ Палестини перевірити інтересам більшості населення як також зобов'язанням взятим на себе Великобританію 1915 та 1916 років. Це очевидно протести, які не мають жадних вигадів на те, щоб були прийнятими до уваги.

Уругвай виніс натомість предложення цілком ділового характеру, основане на поділі. Це предложение буде обмірковуватися на найближчій нараді комісії.

В цьому предложенні є такі при точки, що передбачають:

1. що округа Галілеї буде приділена до жидівської держави.

2. Коли б Галілею приділити державі арабській, то побережжя Галілею та жидівські колонії мали б бути приділені державі жидівській.

3. Що арабська держава дістане місто Яффу та провінції Вір Сава Найтанов або Ерусалиму. Жиди не будуть мати своїх кварталів в Новому Ерусалимі.

Уругвайська пропозиція передбачає, що п'ять членів ОН будуть керувати Палестинською протягом переходового періоду. Одні з них мають бути намічені післям арбітражним комітетом а другий жидівською агенцією. Цей керуючий комітет існував більшість до вересня 1949 року. Після цього комітета з'являлися з абсолютною більшістю голосів. Уругвайське предложение передбачає між іншими, що 30.000 дітей, утримуваних тепер в біженецьких лагерях Європи, мали б негайно виїхати до Палестини і що їхня рідна мала б перенести при емігації.

ІДОФОФІЛІКІ

* До Швеції з офіційною візитою прибув данський король Фрідріх.

* До Єспанії прибула делегація європейської комісії американського конгресу. Делегація перевела розмови з ген. Франком та єспанським міністерством закордонних справ.

* Французький прем'єр Рамаде наказав зменшити урядові витрати на 23%.

* До цього часу Фінляндія виплатила СРСР Союзові репарації на суму 127 міл. доларів, себто 42,2% загальної суми репарацій.

* Голландський військовий суд в Західному Борнео засудив на кару смерті японського адмірала Танашіге, який за японською окупациєю Зах. Борнео наказав повісити 1.500 жінок і дітей.

* Советський винищувач прямусив сісті літак принцеси Гелени. Після першікі палерів дозволено їй було летіти далі.

Минуле і сучасне

За кілька днів український вільний світ святкуватиме день 1-го листопада, день української національної революції у Львові. З приводу цього хочемо сказати пару слів на тему польсько-українських відносин.

Спонукує нас до цього і сам святковий день, що відноситься до польсько-української тематики, і той факт, що тепер, по тридцяти майже роках, ми чи не вперше маємо за собою певний етап польсько-української дискусії.

Маємо на увазі і зустрічі польських та українських журналістів в Ештайні Ашафенбурзі, і ту жаву дискусію, що була на сторінках «Кронікі», «Д. П. Експресу», «Нашог. Житті». і «Часу»...

В листопаді 1918 р. Україна і Польща стали на шлях незалежної державності. Ale від першого дня почалася, замість порозуміння, вперта кривава боротьба. Про упадок історичної Польщі в 18 віці Шевченко писав: «Польща впала, та й нас роздавила». Сьогодні можемо сказати: «Україна впала й Польщу завалила». Бо, сучасна Польща впала також і тому, що на сході не було України. Це тепер ясно кожному.

Отож тільки тепер, після такого гіркого досвіду, українці й поляки — сходяться, обговорюють свою долю-недолю, пишуть і обіцяють один одному взаємно, що більше не робитимуть помилок. Де ми сходимось? На ріках Вавилонських, на еміграції. Чи маємо ми певність, що коли повернемось додому, то зможемо скерувати події так і туди, як і куди ми хочемо? Певність, хоч розміститься й не цілковита, тут могла б бути, якби ми мали певність самих себе..

Але перш за все мусимо вірити однім. Обмеженість тематики дотеперішньої дискусії була саме наслідком неповного довір'я сторін. Дискутувалось в основному майже виключно про майбутні польсько-українські кордони Справа, без сумніву, важлива. Ale здавалось, що вона була вже розв'язана при першій зустрічі українських і польських журналістів в Ештайні, де було прийнято в основі етнографічні кордони з тим, що подобні вирішуватимуть уряди обох суверенних держав. Ale її скомплікували деякі польські політики, бажаючи поєднати Ризький трактат з принципом етнографічних кордонів. Само собою, це не могло пerekонати українську сторону.

З сторінок «Нашого Життя» до українського читача промовив відомий польський публіцист С. А. Бельський. Його щирий, тверезий голос, без сумніву, вагітиме у польському суспільстві дуже багато. В основному з ним згодився др. В. Залескі. Маємо відомості, що ставлення Бельського і Залеского підлягають інші визначні польські чинники. А тому, либо чи не звойно була пересторона, склерована на адресу українців, що це, мовляв, голоси неавторитетні. У наших умовах кожний тверезий і реальний голос однаково авторитетний.

Дискусія про майбутні польсько-українські кордони — це фундамент для поширення дискусії в інших напрямках, зокрема в напрямку майбутнього співживіття. Поки ясно не договоримось у цьому питанні, до того часу не можемо робити й кроку далі.

Саме тому, що в цьому питанні було досягнуто ясності обміном думок на

сторінках «Нашого Життя», можна було з нашого боку зробити крок далі. Тому автор цих рядків і написав статтю «Межимор'я». Народи і держави Межимор'я тепер у такому відношенні до Німеччини чи Росії, як давні грецькі республіки у відношенні до Македонії (4 століття перед Христом). Чи можлива була б перемога Македонії, як би грецькі республіки були своєчасно договорилися і спільно боронилися? Ясно, що ні. Ale тодішні Аteni, Спарта і інші суверенні державки мали свої спірні «проблеми» і ніяк не могли знайти спільної мови. Чи підімо й ми їхніми слідами, чи таки договоримось?

На це останнє питання, здається, таки можна відповісти — и.о. договоримось, бо мусимо. Про це, зрештою, від深切 i перебіг дотеперішньої дискусії, яку ми оцінюємо позитивно. Справди будьмо скромні й терпеливи! Te, що

обидві сторони згодились на принципи етнографічних кордонів, — це вже досягнення. Що це дехто вагається й хотів би цей принцип немов ту гуму, розтягти (мовляв, етнографічний) — так але де саме цей кордон проходить, про це ще посперечасмося, — не велика біда. Хто сказав «а», мусить сказати «б». Шкода тільки, що ці єлько-чиєї гримазюти дискусію в йї початковому стані.

Дискусія обіцяє бути і буде плідною тоді, коли ми перейдемо до питання майбутнього співживіття, організації і реорганізації належної частини Європи. Для цього треба покінчити з питанням границі, прийнявши єдину справедливу етнографічний принцип (так, як ми прийняли принцип рівноправності й суверенності обох партнерів), не пробувати комплікувати цього питання, а перейти до дальшої, вищої стадії, до справді цікавих проблем нашого майбутнього співживіття, де творча думка і солідарна праця має служити свободі і незалежності всіх поневолених народів сходу Європи.

Павло Котович.

Політичний огляд

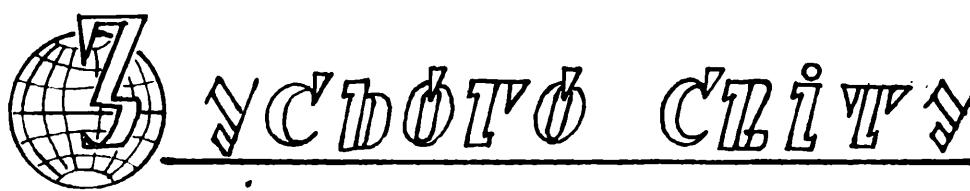
ФРАНЦІЯ

З великим інтересом, з немалим напруженням ждали французькі політичні партії та політичні коли в різних країнах виборів до громадських рад у Франції. В цих виборах дві найбільші партії вели між собою боротьбу за перевагу: французький Народний Союз під проводом генерала Де Голя і французькі комуністи. На виборах 19 жовтня найбільше голосів здобула партія де Голя, заснована на весні цього року. Ці партії дали свої голоси більше 40% французьких виборців. Комуністи стоять на другому місці (коло 30% голосів), соціалісти мають 20%. Найбільші втрати мала католицька партія мін. Бідо. Вона здобула всього 8% голосів. З цього бачимо, що партія де Голя виростла за рахунок голосів католицької партії, що по виїні вела перед у політичним життю Франції. Комуністи удержали свої позиції, соціалісти теж. Відбулася концептуація буржуазних сил у Франції навколо особи і програми ген. де Голя. До 4 травня 1947 комуністи належали до французького уряду. Від того часу вони перебувають в опозиції і використовують господарські труднощі Франції на те, щоб збільшити пропаганду своїх сил. Комуністи спираються на професійні союзи, що числять біля 5 міл. членів. Хоч головою професійних спілок ще й досі соціаліст. Жуто, але комуністи хочуть і цього старого політика, «зліквідувати», щоб панувати безконтрольно в професійних спілках. У з'язку з відновленням Комінтерну французькі комуністи перейшли в наступ страйками і масовими демонстраціями: вони хочуть дезорганізувати господарське і політичне життя країни. Заступник де Голя після виборів 19 жовтня заявив, що генерал не думав вступати в уряд аж до нових виборів до парламенту. Люди, озайомлені з пам'ятами де Голя, зазначають, що він, коли б прийшов до влади, подав би про розписання нових виборів в професійних спілках по всіх підприємствах, щоб зломити вплив комуністів. Де Голь вірить, що при цих виборах комуністи втратили б свою підтримку, якою зловживали політично. Вибори до громадських рад ще загострили внутрішні, відносини у Франції. В цій боротьбі партії великою ролю грає також міжнародна політика. Комуністи тягнуть Францію під опіку ССР. Де Голь називав не один раз французьких комуністичних провідників «купленими агентами» Москви. Де Голь та всі інші партії хочуть, щоб французія належала до бльоку демократичних держав. Комуністична преса не називає де Голя іннакше як «фашистом». Це твердження безпідставне. «Фашизм» — це не тільки політична організація, а також ідеологія. Де Голь фашистської ідеології не має. Його партія бореться за владу демократичними засобами, прямуючи до стабілізації західних відносин у Франції. Це завдання дуже тяжке. Дальший наступ комуністів на демократичні основи Франції може привести до громадянської війни. Перед небезпекою комуністичної диктатури велика частина французького населення покладає надію на ген. де Голя, цього

популярного борця за волю Франції в другій світовій війні.

О. Н.

На сесії Об'єднаних Націй в Лейк Саксессі продовжується гостра полеміка між американськими та совєтськими дипломатами. Американський уряд, бачивши намір ССР паралізувати діяльність Ради Безпеки через уживання права «вето», подав плян утворення Тимчасової Комісії при ОН для тих справ, про які на теперичній сесії делегати великої держави не можуть договоритися. Проти цієї комісії, що могла б дійсно контролювати політику вели

АВСТРАЛІЯ ОБМЕЖУЄ ІМПОРТ

Слідом за іншими державами починає Австралія обмежувати вівіз чужоземців товарів. Недавно опубліковано тут листу товарів заборонених до ввозу.

Це обмеження має дати Австралії 40 мільйонів доларів щадності.

В КАНАДІ БРАКУЄ КРАВЦІВ

Головний організатор Міжнародної Унії Робітників жіночих одягів Е. Гербст недавно вийшов з Вінницю до Німеччини щоби завербувати до праці 1500 кравців, що працюватимуть в різних кравецьких робітнях Канади.

АМЕРИКА БАГАТИС

Департамент торгівлі США повідомив, що коли поділити весь прихід на кількість населення в США в 1946 році, то на одну особу припадатиме 1200 доларів. Для порівнання варто згадати, що в 1940 році на одну особу припадало 575 доларів.

А ЛЮДИ ЗНИКАЮТЬ...

Відень, 27. 9. (АР) Орган Австрійської Народної партії «Вінер Тагесцайтнг» приносить нині прізвища 33-х австрійців, між ними двох губернаторських урядників, що були, або арештовані, або викрадені «sovітськими чинниками». Перед двома тижнямиsovітський військовий суд засудив двох австрійців на 25 літ тюрем а 7 інших на 10 літ, не подавши причини. Це було опубліковано як доповнення на обвинуваченні і протести австрійських комуністів, що американський військовий суд засудив 4-х австрійських Комуністів, називаючи цей засуд «випадом проти австрійської самостійності». Амер. військові чинники занепокоєні зникненням Едварда Бернарда провідника лютеранських церков в Австрії. Вони теж повідомляють, що перед двома тижнями зникла Інка Решенгофер австрійська відівака з Білорусі після того як поїхала автомобілем на прогулянку трьома російськими офіцерами.

АВСТРІЯ

14 вересня ц. р. в Зальцбургу відбулась Краєва Конференція делегатів чотирох студентських товариств університетських осередків Австрії. Конференція вирішила заснувати спільні представництво студентських товариств Австрії, що буде координувати працю українських товариств у Австрії та

презентувати українське студенство внутрі і за межами.

СТУДЕНТСЬКЕ ЖИТТЯ

А НГЛІЯ

Як подає «Українець у Франції», 21 вересня ц. р. в домівці ЦУДБ у Лондоні відбулися загальні збори українського студенства, що ухвалили згуртуватися в спільну студенську громаду. Збори виборили статут Студенської Громади, вибрали управу та інші органи, ухвалили засновувати КодУС та вийти в контакт з іншими студенськими організаціями, а між ними із ЦЕСУСом у Мюнхені.

НАСТУП ГРЕЦЬКОГО ВІЙСЬКА

Закінчився наступ грецьких урядових військ проти грецьких повстанців в окрузі Аграфа—Рендіна—Смокова на північ від Лями. Повстанці втратили 500 убитими, а решта розбилася.

ПРОДУКЦІЯ ДІТЕЙ

Права рука Гітлера Гімлер задумав ще в час війни забезпечити Німеччину дітьми. В листі до ген. Сб. Освальда Поля він писав 1942 р., що коло 400.000 німецьких жінок залишаються без чоловіків і дітей. Гімлер пропонував упаштувати в Мюнхені дім, де б осамітнені жінки могли бути запліднені. Гімлер писав:

«В повній таємниці я дав розпорядження запляніувати і вибудувати будинок приблизно для 400.000 жінок, що через бійну та інші не можуть мати чоловіків. Будинок мусить бути показаний і гідно презентувати благородну ідею і честь неодружених матерів. Гайль Гітлер!».

ЗААРЕШТОВАНО КОМУНІСТІВ

Відень. Американська військова влада заарештувала за саботажу діяльність секретаря комуністичної партії Австрії Бльодера.

Берн. В Цюриху заарештовано керівника швейцарської робітничої партії (комуністичної) міського радника міста Цюриху Воога. Також заарештовано п'ятьох високих урядовців швейцарської комуністичної партії.

ДЕ ГОЛЬ ПРО США

Париж. Відкриваючи передвиборчу агітацію до виборів у громадські самоврядні органи, де Голь промовляв в Парижі до 100.000 людей. Генероп сказав: «Америка — це едина противага совітським експансивним зазіхананням і гарантує безпеку нашої країни».

Українське життя в УССР.

ЛЯЛЬКОВИЙ ТЕАТР ДЛЯ ДІТЕЙ У КІЄВІ

Київський республіканський ляльковий театр влаштував впродовж року 325 вистав по школах, дитячих садках, пionерських клубах, та в приміщеннях театру. Своїми виставами театр обслуговив понад 60 тисяч школярів молодшого і середнього віку.

Керівником лялькового театру працює Марія Іванівна Тобілевич, дочка відомого українського письменника Івана Тобілевича (Карпенко-Карого). Ляльки для театру проектує скульптор Т. А. Максимович. Група театру складається з 12 акторів.

Ляльковий театр виводить багато п'єс на теми народних казок, як от «Іван Телесик», «Ріпка», «Вовк та семеро козенят». Особливий успіх мала в зимових місяцях вистава «Ялинка в лісі».

Була також виставлена нова п'єса Павла Тичини «Дударик».

ПАМЯТНИКИ УКРАЇНСЬКОЇ СТАРОВІНІ

Охороною історичних будівель на Україні керує управління в справах архітектури при Раді Міністрів УРСР. У списках зафіксовано 2074 памятники монументальної та дерев'яної архітектури.

За час окупації чімци зруйнували або ушкодили чимало цінних памятників української архітектури.

У зовсім лихому стані перебувають памятники в Кам'янці-Подільській області. Місто Кам'янць має багато цінних історичних будівель. Там збереглись кріпосні мури, башти, збудовані в 18—18 столітті, будівлі в стилі ренесансу, а також памятники кам'яної архітектури. Та більшість із них зруйнована або знищена, а про охорону їх дотепер ніхто не дібрав. Так само цілком дотепер були занедбані цінні пам'ятники архітектури в районних центрах Кам'янці-Подільської області, як в Ярмолинцях, Станіславі, Меджибожі.

Досі немас ще готового плану відбудови Київо-Печерської Лаври, хоч проекти таких плянів складаються вже півтора роки.

Затримана із за браку фандів відбулася історичних пам'ятників у таких центрах України, як Київ, Чернігів, Кам'янць-Подільський, Львів, Харків та Одеса.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР ДЛЯ СТУДЕНТІВ У КІЄВІ

В Київському педагогічному інституті відбувся літературний вечір, в якому взали участь письменники Микола Терещенко, Павло Усенко, Тереній Масенко, Дмитро Білоус та Олександр Підсуха.

Микола Терещенко прочитав поезії з книги «Ужинок». Павло Усенко нові вірші. З сатиричними творами «Трастя в тресті», «Поміж стріх і лопухів», «Не сій на заваді колгоспній громаді» виступив Дмитро Білоус. Молодий поет Олександр Підсуха прочитав щойно закінчену поему «В ім'я життя» (з солдатського зошита).

НОВИЙ ТЕАТР ДЛЯ ДІТЕЙ У КІЄВІ

у Києві працює республіканський Театр Юного Глядача.

Мистецький керівник театру-артист В. С. Довбищенко, який раніше керував Ворошиловградським обласним українським театром.

В репертуарі інсценізація роману М. Фадєєва «Молода Гавардія», «Лісова Пісня», Лесі Українки, «Сміх і слъзи» С. Михалкова, «Дванадцять місяців», С. Маршака, «Пісня про свічку», Івана Коцергі, «Казка про правду», М. М. Агергері та інсценізація новели Ю. Яновського «Київська соната».

ЮВІЛЕЙ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ В ХАРКОВІ

Харківський український драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка відзначив цього року 25-ліття свого існування.

З 15 по 25 травня відбувались ювілейні вистави, в яких виведено найкращі вистави, створені на протязі діяльності театру. Крім того, театр вийшов в райони області з ювілейними виставами.

З нагоди ювілею була видана монографія про харківський театр та 17 брошур про його діячів. Була влаштована теж вистава світлин.

КНИГАРНЯ АКАДЕМІЇ НАУК У КІЄВІ

Видавництво Академії Наук Української РСР відкрило свою книгарню в якій можна купити наукову, технічну, історичну, критико-бібліографічну та іншу літературу. В крамниці є також широкий вибір літератури, що її випускає видавництво Академії Наук.

Крамниця за короткий час поповнила спеціальною науковою літературою 75 бібліотек вищих шкіл та науково-дослідних закладів.

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК

В інституті мовознавства імені О. О. Потебні при Академії Наук УРСР у Києві відбулось засідання, на якому доцент Л. Гумацька поінформувала про хід роботи над укладанням польсько-українського словника.

Словник складає група наукових співробітників львівського філіялу відділу Інституту мовознавства на чолі з проф. Іларіоном Свенціцким. Розмір словника — 80 тисяч слів.

НЕБОГА М. КОЦЮБИНСЬКОГО ПИШЕ ОПОВІДАННЯ

Небоха письменника Михайла Коцюбинського, Михайла Коцюбинського, учнівця восьмої класи Чернігівської школи, з одинадцяти років почала писати власні твори.

Тори вона виславила на конкурс дитячої творчості два оповідання „Тополя і Вечір над Білою“. Обидва оповідання відзначено премією.

КОНЦЕРТИ ОПЕРНОЇ СПІВАЧКИ ЗОЇ ГАЙДАЙ

Тижневик „Радянське миттєцтво“ (Київ) надрукував звіт з двох концертів у Дніпропетровському (давній Катеринівському) оперному співачки Зої Гайдай.

На першому концерті, який відбувся з мішанею програмою, артистка виконала три українські народні пісні в обідці Л. Ревуцького („Гомін, гомін по дібріві“, „Ой у лузі“, „Ой піду я в ліс по дрова“). Рецензент зазначує, що виконання цих пісень ще раз підтвердило думку про те, що Зоя Гайдай — „справжній майстер ліричної пісні“. Артистка проспівала теж відому тутешнім її слухачам пісню І. Віленського „Моя Україна“.

Особливий інтерес викликала вперше в Дніпропетровському велика арія Оксани з опери Мейтуса, Рибальченка і Тіца „Гайдамаки“.

Другий концерт З. Гайдай був присвячений творам П. Чайковського.

НОВИЙ ТЕАТР У КІЄВІ

12-го червня почав свою роботу новосторій в Києві український драматичний театр.

Новий театральний колектив складається з молоді, яка закінчила український відділ Державного інституту театрального мистецтва.

Спектаклі відбуваються в приміщенні театру російської драми ім. Лесі Українки.

САДЖЕННЯ ЛІСІВ НА УКРАЇНІ

Протягом весни цього року в Україні засаджено 45 тисяч гектарів лісу. Це на десять тисяч гектарів більше, ніж було засаджено за цілій минулій рік. Крім звичайних для українських лісів порід, останніми часами на Україні садять багато невідомих на Україні дерев. Цього року, наприклад, посаджено грецького, чорного та сірого горіху, на 48 гектарів, багато сибірської модрини, тополі, амурського оксамитного дерева та інших.

В наступному році буде засаджено лісом 650 тисяч гектарів непридатних для сільського господарства земель нісіків, ярів тощо.

ТАЄМНИЦЯ АТОМОВОЇ БОМБИ

(Продовження з ч. 39)

4)

7. Імена совітських агентів.

21 вересня знавці, що працювали під проводом інспектора Леопольда, були готові дати короткі звідомлення урядові. Вони ствердили, що в Канаді є сітка тайників агентів для здобуття інформації від службовців канадського уряду. Шпіонаж вели члени совітського посольства за безпосередніми вказівками з Москви. Всі ці агенти були відомі під прибраними іменами. Наприклад, умовне прізвище полковника Заботіна було „Грент“. Заботін мав завдання вивідати про склад атомової бомби і здобути пробу урану 235, (елемент для виготовлення атомової бомби) і т. д.

Прем'єр Кінг спітався, чи совітським шпіонам удається досягти свого завдання.

Звітодавець діловим тоном відповів:

— Пане, тут не було ніякої невдачі!

Зрозумівши цю відповідь, група високопоставлених урядовців ніякожо сидла мовчи.

— Чи слід розуміти так, що деякі подорбці були відкриті? — спітав прем'єр.

Урядовець подав зшиток:

— Ось нитка, що веде до агента на прізвище „Алек“. Телеграма ч. 241, висланна в Москву 9 серпня, реакриває цю справу*. В тій телеграмі подавалися відомості про хемічний процес і складові частини, що вживаються для виготовлення атомової бомби (уран 235 і уран 233, плятина, графіт і ін.)

— Хто такий „Алек“? — питався прем'єр.

Урядовець відповідаючи, знізяв плечами:

— Його особа ще не засвідчена. Мабуть, він науковець, близький до центру цієї праці. А втім, згідно з телеграмою 244 і 11955, „Алек“ має бути в Лондоні 7 жовтня для зв'язку з совітським посольством. Мабуть, ви погодитеся, що ці телеграми містить у собі деякі цікаві дані.

Телеграма ч. 241 була висланна „Грентом“ (Заботін) у Москву:

„До директора. Ми виробили умову для зустрічі з Алеком у Лондоні. Алек буде працювати в Колледжі Стренд. Зустріч - 7, і 17 і 27 жовтня напроти Британського музею. Час: 11 год. вечора, знак для пізнавання, - газета під лівою рукою. Клич: „найкращий привіт Майклеві“. На початку вересня Алек має летіти в Лондон. Перед своїм від'їздом він пойде в уранову фабрику в районі Петровського. Він сказав, що мусить прийти наступного року на місяць у Ка-

наду. Ми йому виплатили біля 500 доларів. Грент“.

Телеграма ч. 11955 з Москви, як відповідь на попередню була така:

До Грента

Вироблені умови для зустрічі недостатні. Подаю вам деякі нові.

1. Місце: напроти Британського музею на Великій вулиці Ресселя на пртилежній боці вулиці. Алек ітиме з вулиці Тотенгем Корт Ровд, зв'язковий — із Саутгемптон Рав.

2. Час 8 година.

3. Знаки для пізнавання: Алек буде мати під свою лівою рукою газету „Таймс“, зв'язковий держатиме в лівій руці журнал „Пікчер Повст“.

4. Клич: зв'язковий скаже: „Який шлях найкоротший до Стренду?“ Алек відповість: — „Добре, ходімо, я йду в тому напрямі“.

8. Прим'єри радяться.

Було ясно, що ствердити особу „Алека“ треба негайно. Прем'єр Кінг уважав, що справа була така делікатна, що її треба було обговорити на нараді з персональною участю його, президента Трумена і британського прем'єра Еттла.

Це була така справа, якої не можна було довірити телеграфові*, так заявив пізніше Кінг у канадському парламенті.

27 вересня Кінг покинув Оттаву. Другого для відбулася його нарада з президентом Труменом у Вашингтоні. Тут була розкрита широко картина совітського шпіонажу. Після цього Кінг поїхав на пароплав „Королева Марія“ з Нью-Йорку в Англію. Прем'єр Еттл був тоді в своїй резиденції — Чекерсі.

Повідомлений про вагу приїзу канадського прем'єра, ви запросив Кінга зараз до себе. Через декілька годин покликали в Чекерз старшого комісара із Скотленд Ярду (служба розвідки в Лондоні).

9. Шукають „Алека“.

Підполковникові Бертові доручено вияснити особу „Алека“ і стерегти тайно зустріч, що мала відбутися 7 жовтня в Лондоні. Берт викликав інспектора розвідки Вільєма Вайтгеда. Спільно вони вяснили, що були в московських телеграмах. Дуже цінною була інформація: „Алек буде працювати в Королівському Колледжі, вулиця Стренд“.

„Якщо він розуміється на атомовій енергії, то він мабуть фізик. Подивімось, не був хтонебуть з такою особливою спеціальністю недавно в Канаді.“

Берт і Вайтгед пішли в Королівський Колледж. Начальник фізичного відділу сказав ім відразу: „Це мабуть д-р Мей. Він працював над проектом атомової бомби в Монреалі“.

Берт знайшов у списку факультету ім'я д-р Мея, як університетського професора і старшого члена фізичного відділу для досліду атомового ядра в спілці „Імперська хемічна індустрія“. Чи це був „Алек“, згадуваний у тайних московських телеграмах? Його описано, як малого чоловіка з малими очима і з вусами. Здавалося дуже неправдоподібним, щоб ця особа лагідного вигляду могла загрожувати безпеці світу.

(Далі буде.)

Пам'яті великого фізика

На початку цього місяця науковий світ втратив величезну сучасної фізики — Макса Плянка.

З іменем Плянка пов'язана глибока передбудова основних концепцій класичної фізики. Спокійно й впевнено розвивалася фізична наука думка до кінця минулого століття на тих основах, що їх створили були ще Галілей та Ньютона. Ідея неподільності атома, збереження маси та незалежності її від руху, безперервності, себто відсутності скоків, в формуванні різних процесів та явищ — вважалася догмами. Здавалось, що всі наукові надбання, що вміщалися в межах фундаменту класичної фізики, наїввали певності та гарантії від ревізії. Так було до того часу, поки фізики за-

ймалася микроскопічними тілами, себто тілами, порівнюючи великою маси. З часу, коли фізик зміг зазирнути глибше в мікрокосмос — в світ атомів та молекул, виявилось, що там діє своєрідна механіка, відмінна від тієї, що керує процесами великих мас. Після великої внутрішньої боротьби величезної модерні фізики Макс Плянк, Айнштайн, Розерфорд та Бор ревізують основу класичної фізики, удоводнюють нові засади та концепції про неподільності атома, збереження маси та незалежності її від руху та безперервності в фізичних процесах. Одним з провідників у цій науковій революції, що її викликала була класичної фізики, був М. Плянк.

Покійний, світової слави вчений, на-

родився 1858 р. в Баварії. Після закінчення мюнхенського університету працює науково спершу в Кілі, далі його запрошено на катедру теоретичної фізики при берлінському університеті. Згодом він став ректором цього університету, а пізніше президентом наукового німецького об'єднання. Свої наукові дослідження він зосередив головним чином на питаннях термодинаміки. Його виключне наукове відкриття пов'язане з його роботою над проблемою вилучення абсолютно чорного тіла, — проблемою, що й поставив був ще Кірхгоф. Згодом він упевнився, що з наукових позицій класичної фізики цієї проблеми розвязати не можна. Всупереч твердженю класичної фізики, він обґрунтував виключно сміливу думку, що в таких об'єктах мікрокосму, як молекули та атоми, енергія не може мати безперервних змін, а може заховуватися в цих мікрокосмах тільки в певних кількостях і змінюватися різкими скоками. В логічному зв'язку з цим промінняста енергія, себто теплове й світлове проміння, як і інше, що виходить з атомної системи, не можна розглядати як тип суцільної, безперервної енергії. За цію теорією Планка даний тепловий або світловий промінь складається з окремих, не пов'язаних між собою частинок енергії, так званих квантів. Звідси і ця теорія набула назву квантової теорії. В даному промені, всі кванти мають однакову енергію, яка далі не може дробитися. В різних променях величина енергії, в іх квантіах, залежить від частоти коливань.

В узагальненому вигляді основна концепція квантової теорії може бути зформульована так: вилучення й поглинання промінчастої енергії може відбуватися тільки дискретними, строго визначеними кількостями. В своїй структурній частині ця теорія зближується до атомістичного погляду на будову речовини, оскільки встановлюється поняття про квант, як атом енергії. Ця теорія і розбудований на її базі модерні математичний апарат — квантова механіка, — в гармонійному зв'язку з експериментальними роботами, спричинилася до розвитку атомної фізики, який започатковує нову еру атомної енергії.

Макс Плянк з своїм глибоким інтелектом виявив себе ще й як видатний філософ. Особливо відомі його праці з етики та методології пізнання природи. Як людина, що послідовна в етиці. Макс Плянк не міг миритися з нелюдською фашистською ідеологією і був у неї власці під владою націстів: його усунули від провідної ролі в наукових установах Німеччини, а його сина стратили як «ворога народу»..

Е. Годлевський.

АНДІН ЧЕРНЕЦЬКИЙ.

В ДНІ ВЕЛИКОГО ЗРИВУ

(Спомин)

Акт 1-шого листопада 1918 року — великий, історичний акт. Покористувались мною умовинами для нас не дуже сприятливими і зробили те, до чого, може, як слід не були підготовлені, але все, що зробили мусили, ми зробили.

Як той, що зростав і виховався в атмосфері часу, що попередив і приготував акт 1-шого листопада 1918 року, якому доля судила брати в подіях та підготовці того акту участь, передаючи дещо із історії того часу, наскільки може, як добу, умовини і людей-длячів. Західна Україна (Галичина й Буковина), відірвана від своєго материнського пnia, від Наддніпрянщини, попала при кінці 18 століття під Австрію. Закарпаття вже кілька століть стояло в мад'ярському ярмі.

Так склалася обставини, що вільніше дихала Галичина й Буковина під Австрією ніж Закарпаття під Мад'ярщиною. Наддніпрянщину немilosердно душив російський царят.

Наддніпрянські Українці піддержували національне українське життя Галичини й Буковини. Твори наддніпрянських Українців, а головно поезія Т. Шевченка, особисті зв'язки наддніпрянсьців із австрійськими українцями від часів Шевченка, Панька Куліша, через Вол. Антоновича, Мих. Драгоманова, О. Кониського, Бориса Грінченка, Євг. Чикаленка, Миколу Лисенка, Михайл Грушевського, Симона Петлюри, Волод. Винищеника, Мих. Коцюбинського, Лесю Українку і інших, при материальній підтримці, Еліс. Милорадович, Симиренка створило із Галичини та Львова «Пісмонт» української національно-політичної ідеї.

Коли під час весни народів 1848 року Галицька Україна, тільки несміло що проявляла зв'язок із Наддніпрянщиною, то в 1918 році, вона виявила це впливом.

ніфестації в Базелі, в Швейцарії, проголосує це гасло Семен Вітик та з'їзд УСДП у Львові на початку березня 1914 р.

Кривим оком дивився російський цар на український «Пісмонт», на галицьку Україну, і це було одною із головних причин, що він пішов воєнним походом проти Австрії 1914 р. та, зайнявши Галичину, почав винищувати у ній «мазепинський сепаратизм».

Галицькі Українці на свою оборону створили 1914 року свою збройну силу, славних українських січових стрільців. та вислали їх на боротьбу з російськими царатом.

Тодішній провід Західної України, Головна Українська Рада, в якій були: заставлені всі три тодішні українські післячинські партії-українські національно-демократи, українські соціялісти-радикали та українські соціал-демократи — видала універсал до Українського народу, в якому заявляла:

.. «Настав слушний час, день нашого визволення. В сей час український народ кличе синів своїх до бою за волю України. В цей час нема жертвти, яка для нас могла би бути завеліка. В сей час одноцілі є наші думки і бажання. однодушні та тверді мусить бути наша партія.

Дурість, чи ворожа провокація?

Здійснюючи на практиці нелюдську теорію расизму-напізму, німецькі націонал-соціалісти вдавалися деколи і в „наукові“ дослідження, якими обґрутували будівництво своєї „нової Європи“ та разом з тим „будівництвом“ — винищенню інших народів. Видання цих „творів“ появилось подекуди й українською мовою в час від 1941-45 рр., а серед них „творів“ не можна не згадати такої собі книжки проф. дра Г. І. Баєра „Доля поляків“.

Книга ця вийшла в українському перекладі в 1944 році, і відомо, що українські антинаціоналістичні кола Праги з великом обуренням у той час зустріли її появу.

Книга з часом забулася, і раптом ось у 1947 році, коли визначні нацисти давно вже спустили свій дух на щибеницях, — книжка Баєра знову виринула в регенсбурзьких книжкових кiosках, розповсюджена видавництвом Управи оселі — „Українським Словом“... Де взяло регенсбурзьке видавництво примірники цієї ультранаціонал-соціалістичної гітлерівської книжки — важко навіть згадати!... Люди прибули в американську зону без шматка хліба й сорочки, а тут ось тобі — старий наклад націонал-соціалістичного видання!

Коротко ж націонал-соціалістичний „науковець“ доводить свою книжкою: поляки ніякі народ, мають у собі велику частину юдівської крові, в ССР вони разом із юдідами найбільш пристосувалися до більшевицьких порядків, поляки не можуть самі керувати своєю землею, бо польський керівний апарат лише на 20% складається з справжніх „чистих“ поляків... і т. д. „Яку вартисть яляє собою польський народ?“, — питав автор книжки. І в кінці на стор. 199 дас відповідь на це страшне, нелюдське питання. В висновках — досить прозорі відповіді. „Польський народ належить до тих народів Європи, що не мають змоги власними силами зформувати свою територію під оглядом державним, господарським і культурним“... Або: „Популяційна перемога поляків означає не тільки ослаблення німецького підатку, але токож погріщення його раси, бо високодінний народ (!) з низьким відсотком народження не може зовсім замкнутися перед інвазією чисельно дужчих неповноцінних елементів“ І богато іншого. Висновки з цього прості ясні, тим більше, що книга написана

в час найбільшої гітлерівської сваволі, як наслідок „запаморочення від успіхів“.

Є там загадки і про нас, на які поширюючі цієї книжки мусіли б звернути увагу. Поляки за словами Баєра, — „людінство, яка неприємно відрізняється від литовських, українських, білоруських сусідів під оглядом вірності, слухняності й благонадійності“.

Отож наш народ — „вірний, слухняний і благонадійний“... Гарного ми комплімента достукалися своїми „чинами“

в 1941 році, коли автор цієї книжки якраз писав передмову до свого другого видання.

Не говоримо про те, що поширення цієї книжки може наробити великої шкоди для польсько-українських відносин. Помінено й те, що військова влада може натрапити на цю книжку в продажі та притягти тих, що поширяють цю книжку, до відповідальності.

Залишаємо тільки одно:

Нерозум це, чи ворожа провокація — сунуті в руки нашим людям книжку, за яку автора її, мабуть, уже десь притягли до відповідальності, або ще розшукають; та не тільки сунуті в руки, я ще пустити в продаж по... 20 марок за примірник?!

В Регенсбурзі все можливе...

В. О.-ко.

Ще про Пресову Конференцію

У попередньому числі нашого часопису ми подали коротке справовдання з 5-ої пресової конференції, що відбулася 10-го і 11-го ц. р. Ми її зреферували у спокійних тонах, хоч її перебіг через нетактовну поведінку представників «комуністами», — оскільки це собі усвідомлюю, то якож побачимо, що самий добір «гостей» був очевидно, розрахованний на те що таки конференцію зірвати.

Тому, що «Час» реферує про перебіг конференції необ'єктивно, кидаючи грому і блискавки на «сужівську» (демократичну) пресу, мусимо вернутися до цієї справи і об'єктивно розповісти про її перебіг.

Перш за все, яка то мала бути конференція? Кого Відділ Інформації ЦПУЕ запрещував на конференцію?

Отже запрошені були (як і раніше) ліцензіята і головні редактори всіх наших часописів, з тим, розуміється, що йшлося тут у першу чергу про загальноГомадські журналі і тільки у третю чергу про часописи розвагові (як «Комар» чи «Пугу»).

Всі часописи надіслали по одному чи по двох представників — відповідальних репрезентантів свого видавництва.

І тільки розваговий журнал «Пугу» був репрезентований, крім ліцензіята і головного редактора, ще й трьома своїми співробітниками.

Це вже було нетактовністю з боку ліцензіята «Пугу». Коли до цього додамо, що між цими пугівськими незваними «гістьми» був пан В. Коваль, той самий, що став «редактором» після того, як в редакції «Н. Ж.» зламано замки та «призначево» нову «редакцію»; той самий В.

Коваль, який тепер розійтіся по тaborах з доповідями, у яких називає Бараного, Феденка, Котовича, Чикаленка та інших наших журналістів «комуністами», — оскільки коли це собі усвідомлюю, то якож побачимо, що самий добір «гостей» був очевидно, розрахований на те що таки конференцію зірвати.

Мало того, Пан Коваль не сидів тихо, а взявшись промислити, а промислино, зійшов на тон своїх тaborovих мітингів: почав ображати присутніх українських журналістів. Ясно, що в таких умовах шануючи себе українські журналісти вимагали усунення з залі нарад цього непокликаного «гостя», і це й сталося...

Поза цим неприємним інцидентом, дискусії велися на порівнянно високому рівні.

Було над усікні сумнів доведено, що порушниками пресового порозуміння були «Українська Трибуна» і «Час», які нападали на цілі політичні групи, не кажучи вже про очорновання окремих осіб. «Трибуна» і «Час» порушили дужі основні засади пресового порозуміння.

Не зважаючи на тяжкі провини «відокремленої» преси і на те, що терпеливість більшості наших члінних журналістів була піддана виступом п. Кovalya тяжкому іспиту, — конференція одноголосно ухвалила продовжити пресове порозуміння.

У цьому ж числі містимо спеціальний комунікат конференції.

Селянські діти не знали добре терену. А польський Львів став ввесь проти Українців. 21 листопада пан Львів мусіли покинути і через жовківське передмістя подались на шлях в напрямі Золочів-Тернопіль та, обійшовши Личаків, спинились на Винниках.

Львів був в польських руках зі всіх майже сторін окружений українським військом. Почалася облога Львова. Уряд виїхав до Тернополя а звідси до Станиславова.

Перший стан боїв що їх започаткував зриє 1-го листопада 1918 р. занять тами Львова, закінчився.

Подачуши нині спомини з того часу, та опис подій, так їх тут на еміграції можу з пам'яті подати, бо жадних документів з собою з краю я не забрав, зазначаю:

1. Зрив був ділом всього українського народу. Його підготувала муравлина праця всього національно-світлого громадянства, а перевела його молодь, робітництво (залізничники в першій мірі) Січові Стрільці з українськими військовиками. Була тоді повна консолідація всіх політичних українських груп.

До нас українців приєдналися навіть москвофили. За Львовом пішов і ввесь край, а навіть Буковина. Всюди українці взяли в свої руки владу та її взірцево зорганізували.

2. У Львові жили проголосили прихильну до українців невтіральність, а на провінції, як це було пр. у Тернополі, стали одверто на український бік. Творили жідівську військову частину при нашій армії.

3. Поляки всі стали проти українців збройно, на українську державність в Галичині, а головно у Львові немогли ніяк погодитися.

4. Велику політичну зрілість виказало наше селянство, бо Львів та всі міста були забезпечені харчами.

З учасників й товаришів праці в листопадових дніх у мої памяті та серцю — незабутій дорогий спомін — лишались державні секретарі зі стареньким президентом Юлієм Романчуком, радником О. Барвінським, та головою уряду дра. Костем Левицким. Незабутні мені товариш по ідеології полк. д. Вітовський.

Важких завзятих боях щастя було по стороні Поляків, хоч геройства і посвяти не бракували нашим українським бійцям. Але їх було мало, і вони до вуличних боїв в місті не були приготовані.

Заокеанський гість

(п.) На 5-ї пресовій Конференції зробив грунтовну і вичерпучу доповідь відомий наш адвокат з Чікаго, др. Роман І. Смук, який прибув сюди, як спеціальний уповноважений З'єднаного Українського Допомогового Комітету в Америці і Українського Канадського Фонду.

Д-рові Р. І. Смуків вдалося підписати контракт з Головною Дирекцією IPO в Женеві. Таким чином п. др. Смук буде презентувати наші заокеанські допомогові організації і сприяти у значній мірі нашему переселенню і поселенню на нових місцях.

Др. Смук передбачає, що приблизно до двох років упорається з цим завданням. Наш заокеанський гість заявив, що він нас не покине до того часу, поки всі, які хотять виїхати з цієї країни, не вийдуть і поки старі люди, немічні і діти а також науковці, мистці, не будуть забезпечені.

Др. Смук заявив, що хоче як найтісніше співпрацювати з нашою пресою, та просив, щоб українська преса його зусилля підтримувала. Охоче відгукуємося на заклик п. д-ра Р. І. Смуга і ояцяємо йому і всім майбутнім його співробітникам нашу допомогу. Так само др. Смук співпрацюватиме з органами ЦПУЕ.

Спів бюро з референтурами: спільнотою опіки, транспорту, еміграції та господарських справ др. Смук незабаром відкриє в місці осідку Дирекції IPO.

Бажаємо з цілого серця успіху п. д-рові Р. І. Смуків в його відповідальній праці.

Подяка

До каси Українського Вільного Університету надійшли такі пожертви:

Василь Петруш 100 Нм.

Кoop. «Єдність», Регенсбург 500 Нм. (місячно).

Православні українці з тaborів Штайсгайм та Оберштайсгайм 500 Нм.

Д-р. Омелян Дерій, Регенсбург 100 Нм.

Вельмишановим жертвівдавцям склаємо цією дорогою нашу найсереднішу подяку.

Ректорат УВУ.

З пам'яті й серця не сходить мені мітрополит гр. А. Шептицький, старий радник о. О. Стефанович та співробітники Національної Ради у П'яворі в листопадових дніх, радник Іван Кавелюк та тов. Левко Ганкевич. Не одніє з нас розділювали політичні та партійні переважання, які ми заступали чесно, отверто а нераз і різко. Та з того приводу не було у нас особливих сутінок та непорозумінь. Ми шанували погляди і переконання кожного. Ми вірили в чесність противника, бо знали, що всі хочемо, тільки добра нашему народові, і тому зберігали один до другого взаємну пошану та довіру.

Незабуті для мене й мої найкращі дорогі помічники в той час — українські заїзди. Іарні соняшні, повні жерстів, які ми посивили були листопадові дні, для всіх нас і кожного зокрема. Прийшли нам на поміч і наші дорогі наддніпрянські брати полк Омелянович — Павленко і отаман Долуд.

Ми підлягали фізичній силі поляків за якими був свіг. Нас, селянську напію, світ знав тоді мало.

А міста, українського міста, яке у революційних зривах грас головну передову рілью, ми нажаль не мали, місто було чуже нам.

А й наша соборність, алука із Наддніпрянщиною, не була ще духовно вповнено завершено.

Та все ж таки акт 1-го листопада — світливий момент нашої історії. Ми вступили ним на революційний самостійний шлях боротьби за наші національні ідеали. Пішли на той шлях сконсолідовани, об'єднані. Нехай тим шляхом ідути ниніці Українці, діячі та геройського покоління. Хай доля щастить їм і нам, що були учасниками 1-го листопада 1918 року, дожити ще, щоб на ратуші в Львові замайорів у сонці волі вільний наш національний український прапор, та щоб на Софійській площі в Києві прогомонів анову од

